

DEEL I

VOORREDE.

*R*eeds voor eenen geruimen tijd was het mijn plan, eenige stichtelijke Lieder en te vervaardigen, niet zoo zeer om het groot aantal, dat door veele kundige Dichters in het licht gegeven is, te vermeerderen, of eenigen roem te willen behaalen boven zoo veele Kerkgezangen, als bij onderscheidene Godsdienstige Genootschappen gevonden worden; en die niet weinig zullen vermeerderen, door den zoo grooten bundel Evangelische Gezangen, welke eerlang, bij ons Kerkgenootschap, staan ingevoerd te worden; maar alleen, om eens éénmaal ook het gewoon Choraalgezag te verbeteren, en eenen goeden smaak deswegens aan te kweeken.

Daar is toch niets, dat in de zangkunst meer behaagt, dan een gestadige afwisseling van zangwijzen; daar de onvervinding ons dagelijks leert, dat, wanneer men dikwijls eene en dezelfde zangwijze zingen moet, er iets verveelends in gevonden wordt, vooral als men alle nooten even lang moet zingen, 't welk zeer onzigen aan een Lied is.

En het is om deze redenen, dat ik den, door verdiensten in dit vak, welbekenden Heer DK VAN DER REYDEN NZ., te Rotterdam, verzocht heb, voor deze mijne Lieder en, op ieder Lied eene afzonderlijke zangwijze te vervaardigen, ten einde die alle op heele en halve Nooten konden gespeeld en gezongen worden; en ik vertrouw dat de uitvoering daarvan niet ongelukkig is uitgevallen, waarover reeds veele kundige Liefhebbers gunstig hebben geoordeeld.

Ook houde ik mij verzekerd, dat, wanneer jonge menschen in Zang-Collegien veel gebruik maakten van soortgelijke Choraalmuziek te zingen, men zoo veele zwarigheden niet zoude vinden, om een hartstreekend Gezag in de publieke Godsdienstoefeningen in te voeren, en men zou als dan geen toevlugt behoeven te neemen tot reeds eeuwen lang afgezongen zangwijzen, of die van andere volken over te neemen, daar wij reeds voorwerpen genoeg in ons Vaderland hebben, die tot het vervaardigen van nieuwe Choraalmuziek of zangwijzen genoeg berekend zijn. Hartelijk wensche ik, dat men, naar aanleiding van het hier agtervolgend Noodig Bericht, gebruik zal maaken van deze onze pogingen, en dat deze Lieder en, met den besten zielenzegen, tot verheerlijking van God en onzen Heere Jezus Christus, mogen bekroond worden.

J. HAZEU Cz.

Amsteldam 1806.

NOODIG BERICHT.

Bij het stellen der zangwijzen voor deze *nieuwe stichtelijke Liederen*, heb ik het doel derzelve niet uit het oog verloren, naamelijk: de verëering van God en JESUS, en het wezenlijk nut der Christenen; en om hieraan te voldoen, moest ik, in de toonstelling, alles vermijden, wat daaraan eenigzins hinderlijk zoude kunnen wezen.

Ik heb getracht de zangwijzen interigten naar den doorgaanden inhoud van elk Lied, om dus den smaak, die aan een Godsdienstig Gezang behoort, te behouden. En het is om deze reden, dat ik, om voor ieder verstaanbaar te wezen, op de muziekplaat voor elk Lied, in onze taalwoorden de gemoedsbewegingen, naar den doorgaanden inhoud van hetzelfde, heb willen bepaalen.

Ook heb ik de toonstellingen zodanig ingerigt, dat men deze Liederen niet alleen naar eene afgedeelde muziekmaat, maar ook verre de meesten, in den gewoonen, nu eenigzins verbeterden kerktrant, zoude kunnen zingen en spelen.

De zangwijzen heb ik, ten aanzien der beide stemmen, voornaamelijk voor den zang, en wel voor een tweestemmig gezang, ingerigt; waarom ik dezelve voor de bovenstem wel op den meest gebruikt wordenden G sleutel, doch in die toonen gesteld heb, dat men, om de Nooten te kunnen lezen, slechts de Psalmnooten behoort te kennen; uitgezonderd de zangwijzen voor de Basstem, wjl die moesten geplaatst worden in die toonen, waarin dezelve, naar de bovenstem, behoorden; ten einde ook voor de spelers van een daartoe geschikt speeltuig, dienstbaar te wezen; welke spelers dan ook naar goetvinden, en naar het noodig wordt geoordeeld, de zangwijzen éénen toon lager of hooger kunnen spelen.

Om de zangers in het leezen der Nooten met de woorden *ut, re mi*, enz. zoo wel voor de bovenstem, als voornamelijk voor de Basstem, tegemoet te komen, heb ik de volgende onderwijzing hier willen bijvoegen.

B MOL Sleutel.

Musical notation for B MOL Sleutel. The top staff (treble clef) contains the notes: ut, re, mi, fa, fi, fol, fiel, la, fi, ut, re. The bottom staff (bass clef) contains the notes: mi, fa, fi, fol, fiel, la, fi, ut, re, mi, fa, fi, fol, la. The notes are written on a five-line staff with a key signature of one flat (B-flat).

B DUUR Sleutel.

Musical notation for B DUUR Sleutel. The top staff (treble clef) contains the notes: fol, la, fi, ut, iet, re, ri, mi, fa, fi, fol. The bottom staff (bass clef) contains the notes: fi, ut, re, mi, fa, fi, fol, fiel, la, fi, ut. The notes are written on a five-line staff with a key signature of one flat (B-flat).

Op de bovenstaande klankregels heb ik alleen die toonen geplaatst, welke in deze zangwijzen voorkomen. De Nooten, hetzij *twee* of *drie*, welk een boogje boven zich hebben, behooren op ééne lettergreep gezongen te worden; ook gelieve men de halve Nooten, die naast heele staan, aantemerkten als stippen, die de heele Noot de helft verlengen, zoo als dit te zien is in het 13de, 14de, 42ste Lied enz. Aangaande de Maatverdeeling, moet ik, in de eerste plaats, aanmerken, dat ik met dezelve, zoo veel mij mogelijk was, getracht heb, den *Rhythmus*, zijnde de regelmaat of overeenkomst, die'er tusschen de duuring der klanken, en die der woorden,

behoort in acht genomen te worden, te bepalen: ten anderen: dat men de Maatverdeeling, in welke de waarde van eene heele, of twee halve Nooten gevonden worden, als eene tweevierde Maat, en die waarin de waarde van twee heele of vier halve Nooten gevonden worden, als eene vier vierde Maat, en dus de *Muziekplaat*en als een *Choraalboek* voor de *Speelinstrumenten* kan aanmerken. En eindelijk, dat de Maatstreepen uit de Liederen zelve, die met Psalmnooten gedrukt zijn, met opzet zijn weggelaten, om ook voor minkundige of eenvoudige Psalmzingers, dienstbaar te wezen.

Wijders met het oogmerk der Liederen, en mijne vijftienjarige ondervinding raadplegende, heb ik, bij het stellen dezer zangwijzen, de gebreken van het geluidvermogen onzer Landgenooten, in het algemeen aangemerkt, in acht genomen, waarom ik de Zangstemmen van den laagsten Toon der Basstem tot den hoogsten Toon der Bovenstem, binnen den kring van twee Octaaf, *Zestien Toonen*, heb willen bepalen; ook heb ik de meest bekendste, en even daarom de gemakkelijkste sprongen en vallingen verkozen, en dus van de gemakkelijkste overeenstemming gebruik gemaakt; gelijk ik ook, hier en daar, liever aan de beide stemmen eenen gelijken Toon heb willen geven, dan om, door verschillende Toonen, moeilijk te zijn; hetwelk te veel de aandacht van den inhoud der Liederen zoude afgetrokken hebben.

Het is wel mogelijk, dat men, hier of daar, in de *Muziekplaat*en, eene *Maatstreep* te veel, of niet wel geplaatst, of een in plaats van een , of in de Bas eene of meer verkeerde Nooten zou kunnen aantreffen; doch wij vertrouwen dat deskundige Meesters, of Liefhebbers, deze dan ook wel als drukfeilen zullen gelieven aantemerkten, en zelve verbeteren onder het zingen of spelen.

Eindelijk: door, onder het zingen dezer Liederen, de aandacht bij den inhoud der woorden behoorlijk te bepalen; eene ongedwongen Godsdienstige houding aantenemen; het geluid naar maate der toonen te verzachten; (want schreeuwen is geen zingen) en naar maate van de diepte of laagte der Toonen, niet scherp, maar volstemmig te versterken; door de Maatverdeeling zich te laten bepalen; den gestelden smaak van elk Lied te volgen, en aan de woorden de vereischte en dus verstaanbaare klanken te geven; zal men veel kunnen toebrengen, om de Liederen, naar derzelve zangwijzen, aangenaam en met stichting te kunnen zingen.

D. VAN DER REYDEN, NZ.

Rotterdam
30 October 1806.

DEEL II

VOORREDE.

*A*ngenaam en aanmoedigend, was het voor mijn hart, het gunstig onthaal mijner stichtelijke Liederen, die nu voor de vierdemaal ter Perse gelegd zijn. Ik verheuge mij, dat de uitgave van soortgelijke Liederen en Muzijk, zulk eenen bijval, bij het publiek, gekregen hebben, zoo, dat daardoor vele stichtelijke zanggezelschappen zijn opgericht, en wel bijzonder, in Groningen en Vriesland, en die nu van tijd tot tijd, ook in de andere gewesten en steden van ons Vaderland, vermeerderen; hetwelk dan ook niet weinig aan den goeden smaak van een Godvereerend zingen zal kunnen bijdragen.

Nimmer had ik gedacht, een tweede deel dezer stichtelijke Liederen, te vervaardigen; vandaar, dat ik op den titel van den vorigen Bundel, de woorden: eerste deel, niet gesteld hebbe, dat echter nu, bij de uitgave van den vierden druk, het geval wezen moet, om deze beide Bundels van elkander te onderscheiden.

Mijne jaren, krachten, en veelvuldige werkzaamheden raadplegende, durve ik geene belofte doen, om een derde deel hier bij te voegen; evenwel hope ik, immer te toonen, dat ik geene snipperuren vruchteloos zal laten verloren gaan, maar dezelve zal trachten dienstbaar te maken, aan het heil mijner geloofs- en natuurgenooten.

Deze tweede Bundel is dan weder ingerigt in denzelfden smaak, als de vorige. Al deze Liederen zijn weder op onderscheidene zangwijzen, door den zangkundigen DIRK VAN DER REYDEN, NZ. gesteld, en zullen niet minder aan het zanglievende gehoor voldoen, blijkens 's Mans noodig voorberigt, hierbij gevoegd.

Wat de Cantate betreft, waarvan de Muzijkplaten bij elkander, en niet tusschen de zangwijzen gevoegd zijn, moet ik alleen berigten, dat het mij is voorgekomen, van belang te zijn, zulk een feest der Hervorming steeds in gedachtenis te houden, en niet slechts om de honderd jaren, daaraan te gedenken. Het is wel zoo, dat er vele, en waarlijk schoone stukjes, van dien aard, voorhanden zijn; maar het is ook waar, dat die veelal, onder de kleine geschriften, verloren gaan; vandaar dan, dat ik mijne Cantate voor dezen Bundel bewaard heb, te meer, om dat deze mijne stichtelijke Liederen, meestal in de zanggezelschappen gebruikt worden, waarin men toch, met de beste gevolgen, eene Cantate kan zingen; en hoezeer men dit stuk, zonder speelinstrumenten, kan uitvoeren, prijze ik echter hierbij het orgelmuzijk ten sterkste aan.

Nog moet ik berigten, dat de KOREN, voorkomende op de bladz. 288, 289 en 290, met eenige veranderingen genomen zijn, uit mijne stichtelijke Gezangen, ontleend uit de peinzende Christen, door Ds. P. BROES, en uitgegeven bij A.B. SAAKES, te Amsterdam.

Ik bidde God, dat Hij deze onze vernieuwde pogingen, met zijnen zegen weder zal gelieven te bekroonen, en dat deze zang- en toonkunsten dienstbaar mogen bevonden worden, aan het heil onzer medemenschen, en ter uitbreiding van het Koningrijk van onzen Heer JEZUS CHRISTUS.

J. HAZEU, C. ZOON.

NOODIG BERIGT.

Ook voor dezen tweeden Bundel, *Nieuwe Stichtelijke Gezangen*, heb ik bij het stellen der zangwijzen, alles in acht genomen, wat ik, desaangaande, in het Noodig Berigt, voor den eersten Bundel, heb opgegeven, uitgezonderd, dat ik mij eenige meer ongewone sprongen en dalingen heb veroorloofd, en hiertoe meende ik vrijheid te vinden, in eenige vooronderstelde vorderingen, die de Beminnaars van het gewijde maatgezag reeds zullen gemaakt hebben; Het sterk debiet, althans van den eersten Bundel strekt mij ten bewijze van den aanhoudenden en steeds meer en meer toenemenden lust, ijver en opgewektheid tot het gewijde Gezag; en waarom zoude ik dan ook niet mogen vooronderstellen, dat de liefhebbers ook zoo vele vorderingen, in de toonkunst, zullen hebben gemaakt, dat men, zoo hier en daar, hen wel eens meer vaster muzijkspijzen konde opdischen.

Aangaande de Cantate, ter viering van het derde Hervormingsfeest, welk belangrijk onderwerp de aandacht van onzen Dichter niet konde ontsnappen, moet ik nog het een en ander aanmerken.

Ten eerste: dat het mij moeilijk is voorgekomen, om, zonder toon-verwisselingen, de behoorlijke variatien te vinden; welke ontbering ik heb getracht aan te vullen, door de veranderingen der muzijkmaten, zooveel als dezelve het noodzakelijk maakten en lijden konden.

Ten tweede: dat ik, bijna, bij al de coupletten, de gemoedsbewegingen heb bepaald, om zoo veel te beter aan den smaak van eene Cantate te voldoen.

Ten derde: en wat de Recitativen in het bijzonder aangaat, om den smaak wel te treffen, is het volstrekt noodig, zich vooraf met de bedoeling der woorden bekend te maken, waarnaar men dan dezelve met versterking en verzachting van het geluid, dan wat sneller, en dan wat langzamer, bezingt, waarnaar den baszinger zich dan behoort te gedragen.

En eindelijk ten vierde: dat men de toonen niet afgebroken, maar zingende moet doen hooren, ofschoon men dezelve betoogende en redenerender wijze, behoort te voorschijn te brengen.

Ik heb wederom met genoeg aan dezen tweeden Bundel geärbeid; en hope dat dezelve, met geene minder graagte zal ontvangen en gebruikt worden dan de eerste. Indien de Dichter, tot het in gereedheid brengen van eene derden Bundel zal kunnen besluiten; en hij daarin eenige Cantate zal gelieven te plaatsen, dan zal ik ook beproeven, of ik de liefhebbers op den weg kan helpen, om hen ook Godsdienstige Cantaten te leeren zingen, zonder nogtans in den toneelsmaak te vallen.

Ik moet bij deze gelegenheid niet vergeten, den Heer Beoordeelaar van den eersten Bundel opregt te danken, die, in zijne beoordeeling van den eersten Bundel, onder anderen, zegt: “zoo dat V.D. REYDEN den smaak of gemoedsbewegingen, voor elk Gezag met hollandsche woorden heeft willen bepalen;” en ik voeg er thans bij, dat ik hoop dat dit, in het hollandsch muzijk, algemeen zal worden nagevolgd, waarvoor meer dan eene reden onwederlegbaar pleiten.

1818.

D. VAN DER REYDEN, NZ.

NOODIG VOORBERIGT. (BIJ 2^E DRUK)

Bij het vervaardigen van dit vierstemmig muziek, heb ik de gemakelijkheid, en de kracht van het geluidvermogen onzer Hollandsche natie in acht genomen, en mij daarbij zoo vele vrijheden veroorloofd, als met de regelen der muzijkkunst eenigzins bestaanbaar was, waarin ik nogtans de eentonigheid in de accoorden, die zoo weinig aan een goed gehoor behaagt, heb getracht te vermijden.

Aangaande de Cantate of Zangstuk, op het derde Hervormingsfeest, moet ik in het bijzonder aanmerken: dat ik, op bekomene vrijheid van den Heer J. Römelingh, uitgever van dit vierstemmig muziek, vele veranderingen heb gemaakt, die tot de wijze van uitvoering betrekking hebben, om daardoor te meer aan den smaak van eene Cantate te voldoen, zonder nogtans de Primo's of Melodijen te veranderen; uitgezondert een klein gedeelte, zijnde de Solo: «O bange nacht!» waarop ik eene andere zangwijs, en wel uit de kleine Ters, heb gestelt, vermits het mij toescheen, dat de inhoud der woorden zulks vereischte, en de variatie bevorderlijk was. Voorts behoort men, bij de uitvoering dezer Cantate, alles in acht te nemen, wat ik daarvan in het noodig voorberigt, voor het tweede deel der Stichtelijke Liederen, heb opgegeven.

Indien mijn pogingen iets mogen toebrengen ter aankweeking en vermeerdering van den lust en ijver, tot den beoefening van de schoone, en ter beschaving van het menschedom, zoo nuttige zangkunst in het algemeen, en tot eene regelmatige beoefening van het gewijde gezang in het bijzonder, dan zal voldaan zijn aan den wensch van

D. VAN DER REIJDEN, NS. ZOON.

